

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

HERRI AUZITEGIA, BIZIMODU JASANGARRIAK IZATEKO ESKUBIDEAREN ALDE

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea.

1. SARRERA

Estatuek bete egin behar dituzte haien ordezkariak berek izenpeturiko tratatuetatik datozen nazioarteko betebeharrak, halakoak herrialde bakoitzaren barne-arauetara egokiturik egon zein ez, hori guztia baimen librearen, onustearen nahiz *pacta sunt servanda* printzipioetan oinarriturik. Tratu horiek giza eskubideen babesari buruzkoak direnean, are gehiago indartzen da betetzeko beharra, eta aginduzkoa ere bada nazioarteko komunitateak berebiziko garrantzia ematen dien eskubide batzuetarako. Beharrezkoa da, halaber, Tratatuaren Zuzenbideari buruzko Vienako Konbentzioko (1969) 27. artikulua aipatzea, non berariaz debekatzen baita Estatu batek bere barne-zuzenbideko xedapenak baliatzea, Estatu horrek berak berretsitako tratatu baten ondoriozko arauak ez betetzea justifikatzeko.

Planteamendu hori abiapuntu, akusazio-idazki honetan zehar puntuz puntu xehakutzen dira tartean diren Estatuak eginiko urraketak giza eskubideak babesteko nazioarteko arauen arloan, estatu horiek nazioarteko erantzukizun juridikoa egoztea justifikatzeko oinarritzat.

Akusazio-idazkia lau ataletan egituratuta dago. Lehen atalean, bi kasuetako egitate nagusiak laburbiltzen dira, eta halakoak gertatzen diren testuingurua orokorrean azaltzen da. Bigarren atalean, kasu bakoitzari aplikatzekoa zaion zuzenbide-esparrua deskribatzen da. Hirugarren atalean, kasuen azterketa juridiko bat egiten da, feminismoaren eta giza eskubideen ikuspegitik. Azkenik, laugarren atalean Herri Auzitegiari eskatzen zaio lehen identifikatutako egileen erantzukizuna ezar dezala, eta dagozkion banakako zein taldekako ordainak zehatz ditzala.

2. EPAITUTAKO EGITATEAK

1. kasua.- Iparraldeko burujabetza

Lehen kasuan, abiadura handiko trenaren proiektua (aurrerantzean, AHT) gauzatzearen aurka dauden Euskal Herriko 112 herrien egoera azaltzen da, Espainiako Estatuko Sustapen Ministerioak eta Eusko Jaurlaritzak 2006an bultzatutako proiektu bat, hain zuzen. Oposizio zibila justifikaturik dago, proiektu horrek trenbidearen trazatuaren pareko lurraldeetan bizi diren familiei eragin dizkien ondorio larriengatik, hala haien osasunean nola elikadura-burujabetzan, bai eta proiektuaren beraren gardentasunik eta jasangarritasunik ezagatik ere. Adibidetzat, bi kasu paradigmatico hartu dira: Atxondo eta Ezkio-Itsaso.

Atxondon, bizilagun gehienak mobilizatu dira, AHTa egiteari aurka egiteko helburuz, haren trazatuak Apatamonasterio herria zeharkatzen duelako (horrek herriak irautea arriskuan jartzen du) eta Urkiolako Parke Naturaletik 500 metrora igarotzen delako. Tarte horren obrak

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

Obrascón Huarte Lain (OHL) enpresari esleitu zitzaizkion. Marko horretan, Kikeren kasu zehatza nabarmentzen da. Bera barazki-ekoizle gazte bat da, eta haren soroa –soroaren 2 mila metro karratu, zehazki– desjabetu egin dute. Horrek haren bizimodua, haren lana, eta elikagaiak eskuratzeko aukera arriskuan jarri ditu, bai eta haren osasunerako eskubidea eta ingurumen osasuntsu bat izateko duen eskubidea ere.

Bigarren kasua Ezkio-Itsason kokaturik dago, antzeko egoeran dagoen beste herri batean. Han, Marilu Gardokik eta Xabi Akizuk baserri hondatu bat berreraiki zuten, elikagai jasagarriak –agroekologikoak ere deituak– ekoizten jarduteko asmoz. Kasu zehatz horretan, AHTaren trazatuak haien fruta-ustiategia zeharkatzen du, eta, beraz, lurrak desjabetzeari gogor egin zioten aurka; hala eta guztiz ere, desjabetzearen zenbatekoa onartzera behartu zituzten, bestela ezer gabe geratuko baitziren.

Zehazki, hauek dira epaitzen diren egitateak:

1. Nahi ez den eta beharrezkotzat sentitzen ez den megaazpiegitura batek lurzoria okupatzea eta, horrez gain, desjabetu aurreko negoziazio-prozesuan indarra eta hertsapena erabiltzea.
2. Kutsadura; hots-kutsadura bereziki, informazio-azterlan batek larritzat sailkatu baitu (84-92 dezibelen artean legoke, maila optimoa 70 dezibelelan dagoenean). Horrez gain, airearen kutsadura dago, eraikuntza-prozesuan bakarrik egingo diren berebiziko CO₂-isurketa handiak direla bide, eta lurzoruaren kutsadura, obren harri-hondarren ondorioz hondakindegia ugaltzean.
3. Biztanleen bizi-kalitatea apaltzea, lurraren erabileraren mugapena nahiz elikadura egokia izateko eskubidearen murrizketa direla bide, eta baserri-munduko identitate kulturala nahiz landa-bizitzarako ingurunea desagerrarazten parte hartzea.
4. Ondorioz, pertsonak landa-eremua uzten dute eta hirietara eta atzerrira migratzen dute, lan-aukera bila. Prozesu horren ondorioak hauek dira: langabezia handia; deserrotzea; lan-prekarietateak sortutako frustrazioa; pobrezia-indize handiak.
5. Tunela Urkiolako Parke Naturaletik 500 metrora baino gutxiagora igarotzen da, naturaren gordeleku baten iraupenari eraso eginda; izan ere, hura kontserbatzeak gizateria guztiari on egiten dio, isurtzen duen oxigenoagatik eta gordetzen dituen espezie endogenoengatik.

2 kasua.- Hegoaldeko elikadura-burujabetza.

Herri Auzitegia, bizimodu jasagarriak izateko eskubidearen alde.

Fiskaltza: María Victoria Fernández Molina

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

Bigarren kasuan, Bajo Hondo herrian (Argentina) kokatutako lacu Cachi komunitate indigenak "OMARA" agronegozio-enpresa salatzen du, bai eta, zeharka, Argentinako Estatuak eta haren botere judiziala ere, honako egitate hauek direla eta:

lacu Cachi komunitate indigenako biztanleak beharturik eta indarkeriaz lekualdatzeko prozesua, esportatzeko soja monolaborantzan ekoizten diharduen "OMARA" enpresak bidalitako talde paramilitarren eskutik. Legez kontrako egitate hori are larriago gertatzen da, Argentinako gobernuak eta haren justizia-organismoek *de facto* ematen dioten zigorgabetasunagatik. Hona hemen agronegozioak gauzatu dituen giza eskubideen urraketa larriak:

- Mehatxuak, legez kanpoko atxiloketak eta torturak polizia-funtzionarioen eskutik.
- Protestaren kriminalizazioa: existitzen ez ziren delituak egozteak, kasu guztietan lurraldearen defentsari loturik.
- Jabetza pribatuaren suntsipena: ibilgailuak erretzea; ura ateratzeko motorrak eta ponpak lapurtzea; eguzki-panelak lapurtzea; eta hesi elektrikoa haustea.
- Komunitatearen bizi-baliabideen suntsipena: haren arrantxoak erretzea 4tan baino gehiagotan; giza kokaguneak legez kontra basogabetzea; 1000tik gora behi, txerri, akabatzea eta lapurtzea, etxaldeko beste abere batzuen artean.
- Ura eskuratzeko eragozpena, osasuna zein bizia arrisku larrian jartzen dituzten ekintza batzuen bidez: pertsonen zein animalien kontsumorako ur-putzu bakarria pozoitzea eta suntsitzea.
- Dozenaka agrotokiko-fumigazio, komunitateko biztanle guztiak, umeak eta haurdunak bereziki, oso toxikotasun handiko produktu fitosanitario batzuen isurketen eraginpean jarrita, legez kontrako distantzia batzuetara, biziari eta osasunari arrisku larria ekarrita, eta fetuetan malformazio larriak eta oso larriak sortuta.
- Argentinako Estatuaren boterearen konplizitatea, botere judizialarena batik bat, egitate horiek guztiak gertatu direlako beren herritarrak babesteko betebeharra bertan behera utzita. Horrez gain, Estatuak berak urratu ditu lacu Cachi komunitatearen oinarritzko eskubideak, giza eskubideen aldeko pertsonen zein haien liderren kriminalizazioan parte hartu dutelako; izan ere, segurtasun-indar publikoak erabili dira delituak egiteko, arrazoirik gabeko atxiloketak eta torturak, zehazki.

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

3. URRATUTAKO ARAUAK¹

3.1. BABES-SISTEMA UNIBERTSALA

A. Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala. 1948ko abenduaren 10a.

Zehazki, artikulua hauek:

3. artikulua. Bizitzeko, aske izateko eta segurtasunerako eskubidea; 7. art. Legearen aurreko berdintasuna; 8. art. Norbere herrialdeko auzitegietan errekurtsio eraginkorra jartzeko eskubidea; 9. art. Arrazoirik gabe atxilotzeko debekua; 17. art. Bakarka nahiz taldean jabe izateko eskubidea; 22. art. Pertsona orok du bere duintasunerako eta nortasuna garatzeko ezinbestekoak diren ekonomia-, gizarte- eta kultura-mailako eskubideak aseak izateko eskubidea; 25. art. Bizitza-maila egokia izateko eskubidea; 26. art. Hezkuntza-eskubidea.

B. Eskubide Zibil eta Politikoen Nazioarteko Ituna. 1966ko abenduaren 16a.

Zehazki, artikulua hauek:

1. artikulua. Herrien determinazio askerako eskubidea (bi itunetan jasoa); 2. art. Estatu alderdiek itun honetan aitortutako eskubideak errespetatzeko eta bermatzeko betebeharra; 3. art. Legearen aurreko berdintasuna; 6. art. Bizitzeko eskubidea; 7. art. Torturaren eta tratu krudel, anker edo apalesgarrien debekua; 9. art. Askatasun eta segurtasun pertsonalerako eskubidea; 14. art. Legearen aurreko berdintasuna eta errugabetasun-presuntzioa.

C. Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituna. 1966ko abenduaren 16a.

Zehazki, artikulua hauek:

1. artikulua. Herrien determinazio askerako eskubidea (bi itunetan jasoa); 10. art. Tratu berezia emakumeentzat erditu aurretik eta ondoren, eta haur-nerabeentzat; 11. art. Bizitza-maila egokia izateko eskubidea; 12. art. Pertsona ororen eskubidea osasun fisiko eta mentalaren ahal den mailarik onena izateko; 13. art. Hezkuntza-eskubidea.

1 . Jaso diren artikuluek ez dute eratzen zerrenda zehatz-oso bat, helburua baita Estatuak bete behar dituzten eta kasu paradigmaticoetan urratu dituzten eskubideen kopuru handia agerian jartzea bakarrik. Hala ere, nabarmendu behar da hor ez daudela agertu beharko luketen eskubide guztiak, urratu diren eskubideen aniztasun handia eta babes-sistemen luze-zabala direla eta.

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

D. Eskubide Ekonomiko, Sozial eta Kulturalen Batzordeak onartutako ohar orokorrak

7. Etxebizitza egokia izateko eskubidea (Ituneko 11. artikuluko 1. paragrafoa): behartutako kanporaketak.
12. Elikadura egokia izateko eskubidea (11. artikulua).
13. Hezkuntza-eskubidea (13. artikulua).
14. Ahal den osasun-mailarik onena izateko eskubidea (12. artikulua).
15. Ura izateko eskubidea (Eskubide Ekonomikoen, Sozialen eta Kulturalen Nazioarteko Ituneko 11. eta 12. artikulua).
16. Gizonen eta emakumeen eskubide-berdintasuna eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak baliatzeko (3. artikulua).

E. Lanaren Nazioarteko Erakundearen 169. Konbentzioa, herri indigena eta tribalei buruzkoa, 1989

6. Artikulua. Kotsularako eskubidea; 7. art. Erabakitzeko eskubidea; 12. art. Giza eskubideen babeserako eskubidea; 13. art. Herri interesdunen kultura eta balio espiritualentzat lurrarekiko harremanak duen garrantzi berezia; 14. arte. Tradizioz okupatzen dituzten lurren edukitza eta jabetza izateko eskubidea; 15. art. Herri interesdunen eskubideak beraien lurretan dauden baliabide naturalen gainean; 16. art. Herri interesdunak ez dira okupatzen dituzten lurretatik lekualdatuko, baimen libre eta informatua eman ezean; 18. art. Legez zigor egokiak ezarri beharko dira herri interesdunen lurretan baimenik gabe sartzearen aurka edo kanpoko pertsonak lurro baimenik gabe erabiltzearen aurka, eta gobernuak neurriak hartu beharko dituzte arau-hauste horiek eragozteko.

F. Nazio Batuen Herri Indigenen Eskubideei buruzko Adierazpena. Batzar Nagusiak 2007ko irailaren 13an onartua.

2. artikulua. Herri eta norbanako indigenak askeak eta gainerako herri eta pertsonen berdina dira, eta badute eskubidea inolako bazterkeriarik ez jasateko beren eskubideak baliatzean, bereziki haien jatorri edo identitate indigenan oinarrituriko bazterkeria; 3. art. Herri indigenek badute eskubidea beren erakunde politiko, juridiko, ekonomiko, sozial eta kulturalak gorde eta sendotzeko, eta aldi berean Estatuko bizitza politiko, ekonomiko, sozial eta kulturalean, hala nahi badute, bete-betean parte hartzeko eskubidea atxikitzen dute.

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

G. Emakumeen Kontrako Diskriminazio Era Guztiak Ezabatzeko Konbentzioa (CEDAW).

3. artikulua. Estatu alderdiek esparru guztietan eta, bereziki, politika-, gizarte-, ekonomia- eta kultura-esparruetan, neurri egoki guztiak hartuko dituzte, baita legegintzazkoak ere, emakumearen erabateko garapena eta aurrerapena ziurtatzeko; horren xedea izango da emakumeak giza eskubideak eta oinarrizko askatasunak egikaritzea eta izatea, gizonak egin ohi duen baldintza berberetan.

H. Haurren Eskubideei buruzko Hitzarmena, 1989

3.2. artikulua. Estatuak konpromisoa hartzen dute neska-mutil guztiei haien ongizaterako beharrezkoak diren babesak eta arreta bermatzeko...; 24.1. art. Neska-mutilek ahalik eta osasun mailarik onena izateko eskubidea dute, eta, gaixo daudenean, sendatzeko eta osatzeko zerbitzuak eta tratamendua jasotzeko eskubidea dute. Neska-mutil guztiak behar-beharrezkoak dituzten laguntza medikoa eta osasun zerbitzuak dituztela bermatu behar dute agintariek.

3.2. Eskualdeko arauak

3.2.1. Europakoak

2.1.A. Giza Eskubideen Europako Hitzarmena.

Giza eskubideen interdependentziaren eta unibertsaltasunaren printzipioei begira, aipatu behar da zer gutxi garatzen diren eskubide ekonomiko, sozial eta kulturalak Giza Eskubideen Europako Hitzarmenean (eskualdeko hitzarmen homologoek hala egiten dute, ordea). Horrek babesik gabe uzten du haren babespean dauden pertsonak. Eskubide-zerrenda urritik, 6. artikulua nabarmentzen dugu: prozesu ekitatibo bat izateko eskubidea.

2.1.B. Europar Batasunaren Oinarrizko Eskubideen Gutuna, 2000ko abenduaren 7a.

1. artikulua. Giza duintasuna; 35. art. Osasunaren babesak. 37. art. Ingurumenaren babesak.

3.2.2. Latinoamerikakoak

2.2.A. Giza Eskubideei buruzko Amerikako Konbentzioa, 1969ko azaroa.

Herri Auzitegia, bizimodu jasagarriak izateko eskubidearen alde.

Fiskaltza: María Victoria Fernández Molina

Akusazio-idazkia, elikadura-burujabetza ardatzari buruzkoa:

Lurralderako eta elikadura-burujabetzarako eskubidea

4. eta 5. artikulak. Bizitzeko eta osotasun pertsonalerako eskubidea; 8. art. Berme judizialak izateko eskubidea; 21. art. Jabetza pribaturako eskubidea; 24. art. Legearen aurreko berdintasuna; 25. art. Babes judiziala.

2.2.B. Giza Eskubideen Amerikako Konbentzioaren eskubide ekonomiko, sozial eta kulturei buruzko Protokolo Gehigarria, "San Salvadorreko Protokoloa".

1. artikulua. Neurriak hartzeko betebeharra; 10. art. Osasunerako eskubidea; 11. Ingurumen osasuntsua izateko eskubidea; 12. art. Elikadurarako eskubidea.

4. AKUSAZIOAREN ARRAZOI OROKORRAK

Ekonomia kapitalista liberala ezarri zenetik (zenbait egileren arabera, "Amerikaren aurkikuntza" gertatu zenean), aberastasunen akaparamenduan eta banaketa geostrategikoan oinarrituriko eredu politiko-ekonomiko bat inposatzen hasi zen, gehiago daukanari gehiago emanez, pobreenen bizkar. Ekoizpen-sistemaren markoan kokaturiko ikuspegi horrek Iparraldeko eta Hegoaldeko rolak esleitzea dakar, eta halakoen zaintza orain nazioarteko erakundeen esku dago, besteak beste, Munduko Merkataritza Antolakundearen esku (MMA). Rol horien adibide dira, hain zuzen ere, aurkeztu diren kasu paradigmaticoak, eta haien oinarria da Hegoaldeko lurak erabiltzea Iparraldeko pribilegio kontsumistak mantentzeko behar diren elikagaien hornidura-iturritzat. Aitzitik, Iparraldean gutxietsi eta kanporatu egiten dira, baita indarkeriaren bidez ere, lurraren inguruko tradizioari eustea eta mendeetan harekin sortu zen bizitza eta kulturazko lotura berreskuratzea aldarrikatzen duten sektoreak.

Ondorioz, Hegoaldeko herrialdeetan lur oparoenak monolaborantzako ekoizpen estentsiborako erabiltzen dira, toxikotasun handikotzat sailkatutako herbizidak eta ongardi kimikoak erruz baliatuz, esportazioa xede. Hori dela eta, bertako biztanleak berak beren lurretatik kanporatuak gertatzen dira (bereziki populazio indigenak, zeinek planetan geratzen diren paradisu natural bakanak zaintzen baitituzte), eta ikusi behar dute nola suntsitzen dituzten haien elikadura-sistemak eta nola mugatzen dieten elikagaiak erabiltzeko eta eskuratzeko aukera. Hala, muturreko pobreziara, gaixotasunera eta gosera eramaten dituzte, edo kriminalizatu, torturatu eta are erail egiten dituzte, prozesu horien aurka egiteagatik. Hegoaldeak, "munduko aletegia" ere deitzen dioten horrek, Iparraldea elikatu behar du (edo agroerregai "ekologikoz" hornitu), oso kalitate gutxiko produktu ultraprozesatu batzuen bidez, Hegoaldeko bertako biztanleak gosez hiltzen uzten dituen bitartean.

Iparraldeak, bestalde, elikadura-sistemak despertsonalizatu egin ditu, eta jende gehiena enplegatu/langile bihurtu ditu; haiek, halabeharrez, merkatuan dauden elikagaiak merkatuak berak ezarritako prezioetan kontsumitu behar dituzte. Despertsonalizatze hori eragin da landa-eremua uzteko politiken bidez eta landa-tradizioei eusten dieten populazio-taldeen karikatuzazioaren bidez, ezjakintzat edo atzeratutzat hartuz, eta, beraz, baliogabetzat. Gaur egun, kontsumitzaileek elikagaiak kontsumitzen dituzte haien jatorria, hazteko modua eta ekoizpena zein diren jakin gabe. Hau da, ez da ikusten, platerean oilasko-bularki bat edukitzeko, animalia bat gaizki tratatu dela eta beste milaka animaliarekin batera antibiotiko eta hormona bidezko prozesuak jasanarazi zaizkiola, luzarora geure osasunarentzat ondorio larriak ekarriko dizkiguten prozesu batzuk, hain zuzen; eta gauza bera, Espainiako Estatuan urtarrilean jangarri-

itxura edukitzeko, marrubi batzuek daramaten kimiko-kantitatearekin. Era berean, efektu maltzur gisa, produktu organiko eta ekologikoen moda sortu da, eta halakoak produktu arruntenak baino askoz prezio handiago batzuetan eskaintzen dira, eta hormonarik, antibiotikorik eta toxikorik gabeko produktutzat iragartzen dira: hortik atera dezakegun ondorioa da produktu kaltegabeak erosahalten handia dutenek baino ezin dituztela jan. Eredu horren arabera, elikadura-burujabetza “aberatsen kontua” da.

Munduko elikadura-sistemak agroindustriako transnazional handien irabaziaren maximizaziorako planifikatze horrek eskubide ugari alde batera uzten eta urratzen du: elikadurarako eskubidea; ahal den osasun-mailarik onena izateko eskubidea; berdintasunerako eskubidea; eta pertsona bat eta/edo familia bat zer-nolako elikadura-sistemari atxiki nahi zaion erabakitzeo askatasuna. Horregatik, ikuspegi merkantilista horren pean, edozein proiektuk –zein ere jasangaitza den– balio handiagoa izango du finkatutako herritartasun-paradigma alboratu duten pertsonen bizitza-proiektu txikiek/handiek baino, pertsona horiek erroak berreskuratzea erabaki dutenean, eta beren autonomia eta emantzipazioa agertzea, kontsumitzaile hustzat hartzen dituen sistemaren aurrean. Erabaki delikatu hori hartzeak berekin dakar beren elikagaien sorkuntzan eta kontsumoan parte-hartzaile aktiboago bihurtzea, bai eta beren etorkizunaren sorkuntzan ere. Izan ere, halako ekimenak orokortuz gero, gizarte askeago bat eraikiko litzateke, jasangarritasunaren eta planeta zaindu behararen kontzientzia handiagoa lukeen gizarte bat; hartara, burujabeagoa litzateke, bere erabaki eta eginei dagokienez. Era berean, Hegoaldean kulturak zein pertsonak suntsitzen dituzten ekoizpen-sistemak aldatzera behartuko luke, atsedendaldi bat emanik horrela, bai eta aukera bat ere, beren prozesu demokratiko propioak sortzeko eta beren identitatea deseraikitzeo, herrien burujabetza sostengatuz nola Iparraldean hala Hegoaldean.

5. AKUSAZIOAREN ARRAZOI PARTIKULARRAK

Euskal Herriko kasuan, baserritarrek nahiz eredu horren berezko ekoizpen-erak existitzeko duten eskubidea hartu behar da abiapuntutzat, Euskal herritarrok, bereziki, eta jakintza unibertsal guztia, oro har, halakoen jaraunle garelara, herrion originaltasuna eta antzinatasuna direla eta.

Ez da posible garapenerako aukeratzat onartzea pertsonentzat eta ingurumenarentzat ondorio kaltegarri gehiago sortzen dituen eredu bat, transnazional handiei eta estatuei etekin ekonomiko itzelak sortzeko besterik ez. Horixe da kasua AHTaren proiektua (edo beste azpiegitura batzuk, hala nola frackinga) lehenestean, elikadurarako eskubidea eta lurra zein beste ondasun natural batzuk eskuratzeko eskubidea urratuta ere, halakoak oinarria izanik herri baten elikadura-burujabetza bermatzeko. Galera horrekin batera, baserritarrek pixkanaka galduz joatea ere, euskal identitate eta kulturaren osagai garrantzitsua izaki, eskubide kulturalen urraketatzat kontuan hartu behar da.

Bigarren kasuan, salatu behar dira sojagintzako enpresek Argentinan hartutako indarkeriazko neurriak, biztanleak bortxaz kanporatzeko, edo desagerrarazteko,

esportaziorako ekoizteko helburuz, biztanle horien oinarrizko eskubideak urratu, besteak beste, haien bizitza bera.

Kasuetako lehena hartuz, Atxondo kasua, hain zuzen, Kikeri dagokiona, honako eskubide hauek urratu dira:

- AHTa egiteko proiektuaren ibilbideak hartzen dituen nekazaritzako lurraldeen nahitaezko desjabetzea. Ez ziren beharrezko kontsultak egin, libreak, alde aurretikoak eta informatuak; gainera, hertsapena gertatu zen, jabe legitimoek desjabetzean, baldintzak onar zitzaten. Proiektuaren behargabetasuna nabarmendu behar da.
- Inguruan proiektu horrek arlo guztietan sortuko duen kutsadura orokorra: hots-kutsadura 84-92 dezibelen artean legoke, maila optimoa 70 dezibelean dagoenean; ikusizko kutsadura: trenak espazioaren harmonia hausten du; aire-kutsadura: CO2-isurketen bidez; espazioaren kutsadura: harri-hondarrak gordetzeko sortuko diren hondakindegia direla bide; ur-kutsadura: ur freatikoen kutsadura.
- Biztanleen bizi-kalitatea apaltzea, tokiko elikadura-sistemen bidezko elikadura-autonomia bukatu eta/edo gutxitzean. Egoera horren ondorioa litzateke elikagaiak hirietako merkatu edo supermerkatuetan erostea, eta horretarako diru-baliabide gehiago beharko liriateke. Horrek –bai eta kutsadurak eta landa-eremuko identitate kulturala desagertzeak ere– bertakoen bizi-kalitatea apaltzea eragingo dute.
- Aurrekoarekin loturik, landa-eremua utzi, eta migrazioak gerta litezke, beste toki batzuetara joateko, bizi-kalitatearen galera dela eta; horrek landa-eremuaren despopulazioa dakar, eta hirietako biztanleak gehitzea, gaizki ordaindutako lanpostu batzuen bila.
- Tunela Urkiolako Parke Naturaletik 500 metrora baino gutxiagora igarotzen da, degradazioa eta kutsadura sorturik.
- “Balio justua” erabiltzea kalte-ordaina emateko neurritzat, aldebakarreko egintza baita.

Kasuetako bigarrenetan, Marilu Gardokiri eta Xabi Akizuri dagokien kasuan, AHTaren trazatuak haien fruta-arboladia zeharkatzen zuen, eta aurka egin eta erresistitu arren, bikotea sinatzera eta desjabetzearen zenbatekoa kobratzera behartuta gertatu zen, dena galtzeko beldurrez.

Estatuak pertsona hauen elikadurarako eskubidea errespetatu eta babesteko betebeharra hautsi du; izan ere, ez haren proiektuak ez hura gauzatzeko erabilitako bideek ez dute bermatu aipatutako pertsonen elikadurarako, askatasunerako eta elikadura-burujabetzarako eskubideak atxiki daitezten. Haien bizi-baliabideen zati bat suntsitzean, beste batzuk bilatzera eta hutsetik hastera behartzen dituzte, eta ez lukete kalte hori jasan beharko. Bestalde, basoa komunitate guztiak erabiltzen du, eta, hortaz, espazio publikoa pribatizatu egin da, kaltetutako komunitateei inolako onurarik ekarri gabe.

Kontsultarako eskubidea ere urratu da. Komunitate askok herri-galdeketa egin dituzte, edo azterlanak eginarazi –Atxondoko Udalak kasu–, zeuden informazio-hutsuneak betetze aldera.

Horrez gain, tokiko lurren (publikoak zein pribatuak) akaparamenduaren aurkako gaitzespena agertu dute, eta negoziazio-mahaiak sortu dira ETSrekin (Euskal Trenbide Sarea), desjabetzeek kaltetutako jabeei aholku emateko.

Hegoaldeko elikadura-burujabetzaren inguruko ikuspegiari lotuz orain, egitateen kontakizunean aditzera eman denez, lehenik eta behin kontuan hartu behar da nekazaritzako elikagaien enpresak duten botere handia, esportaziorako monolaborantzan diharduten lurjabe handiekin elkar harturik. Lurraren baliabidea erabiltzeko teknika ez da jasangarria, oso toxikoa izateaz gain, eta lurra bera suntsitzen du. Enpresa horiek, hala, baliabide-harrapari bihurtzen dira, etekin gehien sortzen dituzten lurren bila, ongien zaindutakoak direlako, hain zuzen ere. Horregatik, ez da harritzekoa behartutako kanporaketak batez ere komunitate indigenen aurka egitea, haiek gorde baitute ongien beren ondare naturala.

Nekazaritzako elikagaien enpresek irabazi handiak jasotzen dituzte, eta halakoek bide ematen diete eroskeriaren bidez erabateko zigorgabetasuna lortzeko. Horren froga da, komunitateak hamaika salaketa jarri arren, batek ere ez duela eraginik izan; are gehiago, gehiegikeria eta giza eskubideen urraketa larri horien aurka protesta egin dutenak kriminalizatu egin dira.

Azaldutakoaren ildotik, lacu Cachi komunitatearen behartutako kanporaketari dagokion kasuan, hauek dira puntu nagusiak:

- Komunitatea bere antzinako lurraldetik kanporatzea bera. Komunitate indigenek badute eskubidea beren lurraldearen jabe izateko eta lurralde hori antolatzeko, bai eta bertako baliabide naturalez baliatzeko ere, beraiek garapenaz eta bizitze onaz duten kontzeptuaren arabera. Inork, inola ere, ezin ditu komunitateak kanporatu beren lurraldeetatik.
- Sistema enpresarial, politiko eta juridikoaren arteko konplizitatea. Estatu guztien betebeharra da haren lurraldean dauden pertsonen eskubideak errespetatzea, haien eskubideak urratu nahi dituzten hirugarren batzuegandik babestea, eta eskubideok gauzatzen direla bermatzea. Kasu honetan, Argentinako Estatuak bere gain du enpresek, talde paramilitarrek nahiz haren organoek berek (polizia) eta botere judizialak egindako delitu guztien erantzukizuna.
- Baso natiboaren legez kontrako mozketak. Estatuak komunitatearen baliabideak babestu behar ditu, eta legea betearazi.
- Soja transgenikoaren ereintza inposatzea. Estatuak elikagai-eskaria asetzeko ekoitzi behar dute; alabaina, esportaziorako ekoizpenaren filosofiaren arabera, pertsona-talde txiki batentzat etekin handiena ateratzea izango da erabakigarria labore-lurren erabileran.
- Talde paramilitarrak erabiltzea, inguruan muturreko indarkeria erabiltzeko: haurrek eskolara joateari utzi diote (hezkuntza-eskubidea); ez dago mugitzeko askatasunik; eta pertsonak ohiko bideetatik joateko beldur dira

Beste urraketa bat, oso larria, komunitatearen ur-putzuak berariaz pozoitu izana; horrek bertakoen heriotza ekar dezake, edo ura izateko eskubideaz gabetzea. Baina agrotoxikoen aldetik ere gertatzen da pozoidura; izan ere, lursailen fumigazioek animalien heriotzak, fetuen malformazioak eta biztanleen osasunarentzako kalte larriak eragiten dituzte.

6. AUZITEGIARI ESKATUTAKO ERABAKIAK

Aurreko guztiagatik, eskatzen da auzitegiak AHTaren proiektuaren aurkako erabakia eman dezala, honako arrazoi hauek direla eta:

1. Lehenik, giza eskubide eta oinarritzko eskubide ugariren urraketan Espainiako Estatuak eta Eusko Jaurlaritzak duten erantzukizuna, prozesu hau sortu duten beste eskubide batzuen artean, ahal den osasun-mailarik onena izateko eskubidea, elikadurarako eskubidea, eta ingurumen osasuntsu bat izateko eskubidea urratu direla.
2. Ez da behar bezala frogatu AHTaren proiektuaren “interes publikoa”, ez eta haren iraunkortasuna ere denboran zehar.
3. Desjabetzeen ondoriozko lurren eta herri-ondasunen akaparamendua indarrez edo hertsapenez lortu da, enpresen interesen onerako.
4. Testu inguru horretan, arreta jarri behar da ahultasun-egoeran dauden bi kolektiboren eskubideetan. Batetik, gazteak daude, etorkizun duin bat lantzeko egoera ekonomiko oker bati aurre egin behar diotela. Kolektibo horretan, langabeziaren nahiz enplegu prekarioen tasa oso handia izateaz gain, landa-ingurunea uztera bultzatua gertatzen da, landa-eremua babesgabe uzten duten politikak direla eta. Bigarrenik, tradizionalki emakumeak jabetzari eta lurra eskuratzeari loturiko sistemetatik baztertu izan ditu sistema sozial, juridiko eta politiko patriarkal eta kapitalista batek, eta, horrenbestez, halakoen defentsarako negoziazioetatik ere bai. Hala ere, emakumeak berak arduratu izan dira etxeko baratzeko eta autokontsumorako ekoizpenez, baita etxeko bertako lanaz eta, zenbaitetan, soldatapeko lanaz ere, batere aitormenik jaso gabe.
5. Halaber, auzitegiari eskatzen zaio elikadura-burujabetzaren aldeko erabakia eman dezala, nekazaritzako elikagaien sistemaren garapena era jasangarrian gidatzeko ardatz gisa, hau da, ekoizpen agroekologikoko sistemen bidez, tokiko elikagai osasuntsuak, kalitadedunak, kulturalki egokiak eta nekazariantzako lan-baldintza duin batzuetan oinarrituak ekoizita, baserriko ereduan gertatzen den bezala. Ekoizpen-sisteman aldaketa hori egiteak pobrezia desagerrarazten lagunduko luke, elikagai osasuntsuak, behar adinakoak eta egokiak ekoiztea eta eskuratzea bermatuko luke, eta bioaniztasuna kontserbatzen nahiz klima-aldaketa geldiarazten lagunduko luke.
6. Aurrekoarekin loturik, Espainian lurra izateko eskubidea berreskuratu eta sendotzeko nahiz ondasun komunak atxikitzeko deia egiten da, elkertasunean eta bakean oinarrituriko gizarte-ehun bat berregituratzeko, eta herriak beren giza eskubideen bermearen bidez garatzeko, merkatu espekulatiboaren interesak gorabehera.

Auzitegiari eskatzen zaio Espainiako, Estatuari eta Eusko Jaurlaritzari gardentasuna izatea eta kontu ematea galdegin diezazkiela, bai eta AHTan parte hartu duten eraikuntzako ABEE guztiei ere (aldi baterako enpresa-elkarteak). Bereziki, erakunde horiek frogatu dezatela "interes orokorra" delakoa, eta kontabilitate argi eta zehatz bat erakuts dezatela, esleitutako dirutza publiko itzela nora joan den azaltzeko modukoa. Era berean, eskatzen da erantzukizunak erreklama daitezela abiadura handiko trenbidearen trazatuan dauden akatsengatik; eta, bukatzeko, azpiegitura horren epe luzerako iraunkortasun ekonomikoa frogatu dadila, haren zorpetze handia dela eta.

7. Azkenik, Herri Auzitegiari eskatzen zaio erakunde publiko guztiei galdegin diezaiela nazioarteko hitzarmenetan berretsitako giza eskubideak errespetatu, babes eta bermak ditzaten; izan ere, Tratatuaren Zuzenbideari buruzko Vienako Konbentzioaren arabera (1986), eta zehazki konbentzioko 27. artikulua arabera, Estatu orok bete behar ditu berak berretsitako tratatuaren ondoriozko nazioarteko betebeharrak, halakoak haren barne-arauetara egokiturik egon zein ez. Betebehar horren jatorria da estatu batek tratatuak berrestea baimen librearen eta onustearen printzipioetan nahiz *pacta sunt servanda* arauan oinarritzen dela, bai eta guztien giza eskubideen eta oinarrizko askatasunen errespetu unibertsalean ere, Nazio Batuen Gutunean adierazita dagoenez.

Bigarren kasurako, Herri-Auzitegiari eskatzen diogu agerian jar dezala:

1. Giza eskubide eta oinarrizko eskubide ugariaren urraketan Argentinako Errepublikak duen erantzukizuna, prozesu hau sortu duten beste eskubide batzuen artean, ahal den osasun-mailarik onena izateko eskubidea, elikadurarako eskubidea, eta ingurumen osasuntsu bat izateko eskubidea urratu direla.
2. Dagoen konplizitatea, sistema judizialaren, agronegozioko enpresaburuen eta botere politiko nazionalak halako egoerei emaniko babesaren artean, hori oinarritzeko frogatzat hartuz –komunitate horri pairarazitako giza eskubideen urraketa larriengatik ere– Estatuak eta haren erakundeek komunitate horretako pertsonen giza eskubideak errespetatu, babestu eta bermatzeko beren betebeharrak bertan behera utzi dituztela.
3. Halaber, auzitegiari eskatzen diogu erabakia eman dezala, dokumentaturiko egitateen inguruan Estatuak ikerketa inpartzial bat abiarazteko beharrari buruz, ikerketa horren bidez egitateak argitzeko, erantzukizunak eskatzeko (egiteengatik zein omisioengatik), errudunak zigortzeko, eta sistema bat ezartzeko biktimei ordaina emate aldera, Amerikako Auzitegiak ezarritako parametroei jarraituz.
4. Estatuaren erantzukizuna komunitate indigenen eskubideak errespetatu, babestu eta bermatzeko garaian, haien lurraldeei eta ondasun naturalei lotutakoak bereziki.
5. Sojagintzako enpresak, haren jabeak, eta komunitateko kideen giza eskubideen urraketa larrietan parte hartutako langileek duten erantzukizuna, berriz ez gertatzeko bermeak eskatzeaz gain.
- 6.

7. GOMENDIOAK

1. Espainiako Estatuari eta Eusko Jaurlaritzari

Aditu independentez osaturiko talde batek proiektu guztiari buruzko auditoria bat egin dezala, hauek argitzeko: proiektuaren beharra; esleitutako funts publikoen erabilera; zerbitzuaren iraunkortasuna; aldez aurretiko kontsulta libre eta informatuak egiteko prozesuak, nazioarteko arauen gutxieneko estandarren arabera; ingurumenari eta pertsonen osasunari eragindako kalteak; eta, azkenik, elikadura-sistema tradizionalei eta nekazarien ondareari eragindako kaltea.

Ikertu, epaitu eta zigor daitezela oinarritzko eskubideak urratu dituzten pertsona/enpresa guztiak, eta berriz ez gertatzeko bermeak eska daitezela.

Neurriak susta daitezela ordain egoki eta bidezkoak emateko, nazioarteko arauen arabera.

Landa-garapen jasangarrirako politika publiko egokiak presta eta abian jar daitezela, hirietako lan-prekarietateari amaiera emateko eta pertsonen bizi-maila hobetzeko helburuz, gazteena bereziki. Politika horiek bideratu beharko lirateke guztientzat elikadura-burujabetza lortzera, guztiok autonomoagoak izan gaitezen geure elikagaiak eskuratzeko garaian.

Kultura-ondarea eta landa-identitatea berreskuratzeko politika publikoak presta eta abian jar daitezela.

Argentinako Gobernuari

Ikertu, epaitu eta zigor daitezela sojagintzako enpresa, haren jabea, eta komunitateko kideen giza eskubideen urraketa larrietan parte hartutako langileak, berriz ez gertatzeko bermeak eskatzeaz gain.

Ordaina emateko neurri egokiak eska daitezela, nazioarteko estandarren arabera, eskubide-urraketa horien biktimek jasandako kaltea arintze aldera.

Ikertu, epaitu eta zigor daitezela nekazaritzako elikagaien enpresak baliatu duen zigorgabetasun-giroan parte hartutako botere judizialeko nahiz Estatuaren gainerako botere eta administrazioetako funtzionarioak.

Estatuak bere gain har dezala, haren betebeharra huraxe izaki, komunitate indigenen eskubideak errespetatu, babestu eta bermatzeko konpromisoa, haien lurraldeei eta ondasun naturalei lotutakoak bereziki.